85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА

Доц. д-р Марина Николова[1]

Резюме: *Основната цел на публикацията е да се анализират най-важните тенденции в състоянието и развитието на българското земеделие, след присъединяването на България в ЕС – в условията на финансова криза и в настоящия момент на пандемична криза. За постигане на поставената цел се разглеждат някои важни показатели (БДС, използвана земеделска земя, обработваема и необработваема земя, относителен дял на културите към обработваемата земя), които разкриват потенциала и насоките за развитие на един безспорно приоритетен за националната ни икономика сектор за по-дълъг период (2007-2020 г).*

Ключови думи: *аграрен сектор, състояние, тенденции, показатели*
JEL: Q10, Q15

STATE AND DEVELOPMENT OF THE BULGARIAN AGRICULTURAL SECTOR IN CONDITIONS OF TRANSFORMING TOWARDS SUSTAINABILITY ECONOMY

Assoc. Prof. Marina Nikolova, PhD[2]

Abstract: *The main purpose of the publication is to analyze the most important trends in the state and development of Bulgarian agriculture after Bulgaria's accessi on to the EU - in the financial crisis and the current pandemic crisis. In order to achieve this goal, some important indicators are considered (used agricultural land, arable and uncultivated land, relative share of crops to arable land), which reveal the potential and guidelines for development of an undisputed priority sector for our national economy for a longer period (2007-2020).*

Key words*: agricultural sector, condition, trends, indicators*
JEL: Q10, Q15

Въведение. Настоящото пълноправно членство на България в Европейския съюз (ЕС) предлага много възможности, но в същото време поставя нови предизвикателства и проблеми пред земеделските производители и сектора като цяло. Огромна е подкрепата на ЕС за производство на качествени и международно конкурентни хранителни продукти. В същото време

[1] m.nikolova@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ Свищов, катедра „Аграрна икономика“

[2] m.nikolova@uni-svishtov.bg D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

политиката за развитие на селските райони в България е насочена към постигане устойчиво развитие на икономическите сектори, като селският район е място за развитие не само за селскостопански дейности, но предлага и добра перспектива за развитие на икономиката в регионален обхват, чрез адекватна подкрепа на бизнеса, създаване на работни места и развитие на туризъм. Предприемаческата инициатива е една от основните движещи икономиката сили. (Павлов, 2017), (Pavlov, 2018). Независимо от нарастващия интерес към анализа и оценката на взаимодействието между институциите и организациите от агробизнеса е необходимо провеждане на по-задълбочени научни изследвания относно координацията между субектите (Николова, М., М. Линкова, Р. Ненова и др., 2018) за постигане по-висока конкурентоспособност на агробизнеса и ориентация към сектори на селското стопанство, генериращи по-висока добавена стойност. След 90-те години на 20-ти век институционалната рамка на селското стопанство претърпя структурна трансформация. Институционалните императиви и флуктуациите в развитието на агробизнеса вероятно ще са перманентно предмет на научните изследвания, тъй като селското стопанство е основен структуроопределящ сектор на националното стопанство (Линкова, 2019). Стремежа на изследователите е насочен към проучвания на основните действия, способстващи за избягване на негативните флуктуации в развитието на агробизнеса, резултат от структурната трансформация в институционалната рамка на селското стопанство и адаптирането на организационните структури към динамичните промени на пазарната среда (Николова, М., М. Линкова, 2020). В съвременните условия селското стопанство е изправено пред сериозни предизвикателства свързани с осъществяването на „четвъртата революция“, като се търсят не само безспорните ползи, но и възможните негативи (Ненова, 2019). Несъмнено кризата с COVID-19 през последните две години оказва трайно влияние върху всички икономически сектори. Освен икономическа нестабилност на особено чувствителните сектори с бързи темпове се засили и личностната неустойчивост. Много от малките/семейни и средни фирми в областта на агробизнеса изпитват финансови затруднения. В съществуващата несигурна обстановка, кризата провокира търсенето на нови и утвърждаването на вече съществуващи възможности за развитие на бизнеса. В тази връзка проучването върху състоянието и развитието на българския аграрен сектор в условия на трансформираща се към устойчивост икономика е безспорно актуална тема.

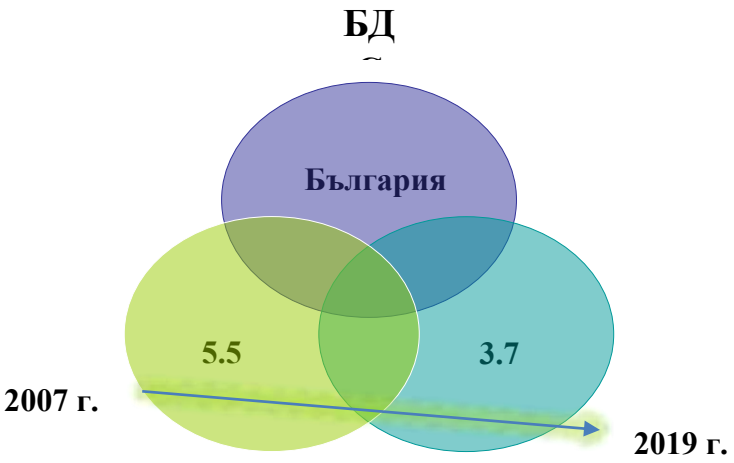
Основната цел на публикацията е да се анализират най-важните тенденции в състоянието и развитието на българското земеделие, след присъединяването на България в ЕС – в условията на финансова криза и в настоящия момент на пандемична криза. За постигане на поставената цел се разглеждат някои от по-важните показатели, които разкриват потенциала и насоките за развитие на един безспорно приоритетен за националната ни икономика сектор (Николова М. , 2013). За да проследим общото състояние и

развитие на агросектора след присъединяването на България към ЕС и настоящата пандемична ситуация е необходимо да разгледаме за по-продължителен период (2007-2020) някои от основните за отрасъла показатели , а именно: използвана земеделска земя (ИЗП); обработваема земя; необработваема земя, относителен дял на културите към обработваемата земя, БДС. Проследява се тенденцията за промяна на изследваните показатели. По този начин ще се анализират промените, настъпващи в заетостта и използването на територията, както в краткосрочен, така и в дългосрочен аспект.

Анализ на основни показатели. Основният обобщаващ показател, който отчита нашата статистика по икономически сектори, е ***брутният вътрешен продукт*** (БВП). По отношение на БВП от гледна точка на производството на фиг. 1 е показан относителния дял на една от важните икономически дейности, свързани със сектор селско, горско и рибно стопанство, като дял в общата брутна добавена стойност (БДС) по базисни цени. По данни на Евростат, за 28-те страни членки на Евросъюза, при отчетени 10 икономически дейности за периода 2007-2019 г. с най-нисък дял е сектор - селско, горско и рибно стопанство. Относителният дял на изследвания сектор по БДС за 2019 г. намалява с 1.8 % спрямо годината на присъединяване на България към ЕС. Изменението за 2019, спрямо предходната 2018 г. е +1.7 %, за разлика от 2017 г., когато е налице отрицателна тенденция -2,6%. Това показва, че в отрасъла са налице колебания, които намират израз в съществуващите флуктуации в развитието на агробизнеса в България и неразкрити възможности за потенциала на селското стопанство в условията на трансформираща се към устойчивост икономика. Предприемаческият доход в отрасъла по данни от Аграрния доклад (2020 г.) за 2019 г. възлиза на 2 565,5 млн. лева – с 4,3% над нивото от предходната година, което е добър атестат за развитие на предприемачески инициативи в сектора.

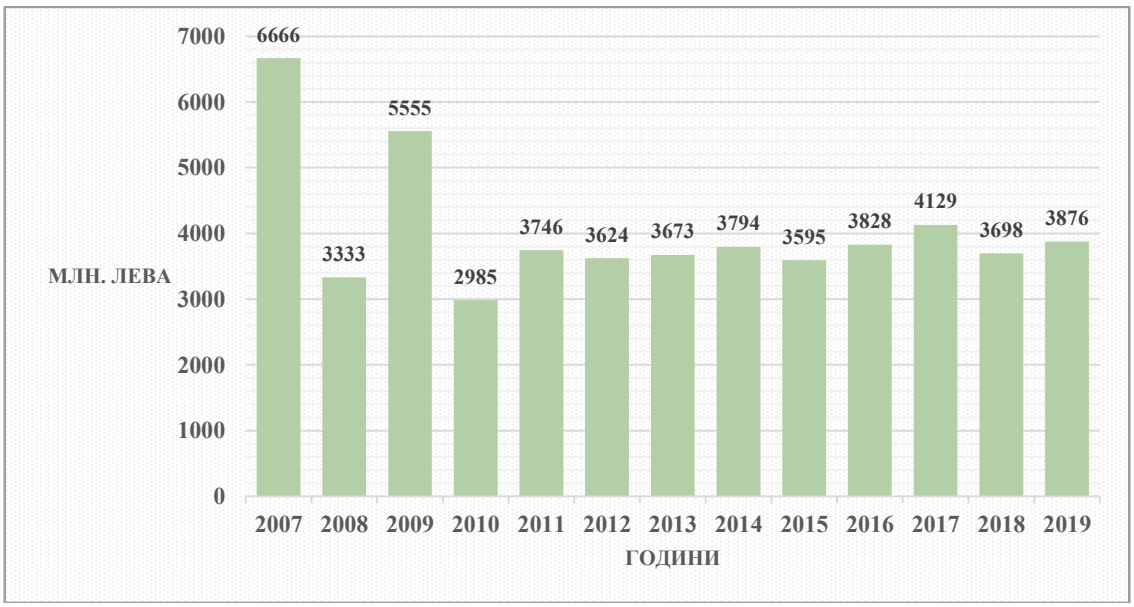
Световната финансова и икономическа криза (2007 г.-2008 г.) оказа силно въздействие върху сектора на селското, горското и рибното стопанство. Той се оказа един от икономическите сектори с най-негативно влияние през последните 10 години. След относително стабилните си позиции (2009 г.), обемът на производството на посочения сектор бележи намаление с 3.6%, а през 2012 г. с 5.5%. В следващите 3 години (2013 г., 2014 г., 2015 г.) производството нараства съответно с 3.7%, 3%, 1.5%. През 2016 г. отново се наблюдава спад с 1,1% и възстановяване на нивото с 1% през следващата година. Прави впечатление, че сектора не отчита нарастване на БДС през 2017 г., спрямо предходната година.

По данни на Националния статистически институт (НСИ), БДС за второто тримесечие на 2019 г. нараства с 11% спрямо същото на 2018 г. Това нарастване е много по-голямо в сравнение с увеличението в други сектори, например индустрията и услугите - 1.6% и 3.9%. Високият ръст в селското стопанство може да се обясни с ниската база, тъй като това е най-нископроизводителният сектор в икономиката на страната - средно 1470 лв. добавена стойност от всеки работещ.

Фигура. 1. Брутна добавена стойност по базисни цени (% дял от брутната добавена стойност)
Източник: авторова фигура по данни на Евростат

Въпреки нарастването и колебанията на БДС за аграрния сектор (селско, горско и рибно стопанство) през годините на проучване вкл. и при кризисни условия, стойностите на този основен икономически показател за отрасъла не достига нивото на базисната 2007 г. (6.666 млн. лв.) и през 2019 г. той е едва 3.876 млн. лв. Единствено през 2009 г. след световната икономическа и финансова криза той е с по-висока стойност – 5.555 млн. лв. (фиг. 2).

Фигура.2. БДС по текущи цени в икономически сектор „селско, горско и рибно стопанство“
Източник: авторова фигура по данни на Евростат

Това още веднъж доказва необходимостта от преодоляване на съществуващите флуктуации в развитието на агробизнеса в България и преосмисляне на държавната политика и механизмите за институционални въздействия върху сектора.

Използваната земеделска площ (обработваема земя, постоянни пасища, трайни насаждения, семейни градини) непрекъснато намалява за периода 2007 - 2011 година (от 5 116 220 ha до 5 087 948 ha). През 2011 год. ИЗП представлява 45.8 % от територията на страната. Следващата 2012 г. се характеризира с нарастване (+ 0.1%), спрямо стандарта 2007 г. ИЗП за периода 2013 г. – 2020 г. отново намалява (от 4 995 111 ha до 5 047 252 ha). Това намаление, спрямо 2007 г. е в границите от 44.8% до 45.5 % от общата площ на България или 0.98 % спрямо избрания стандарт (2007 г.). През 2020 година се наблюдава увеличение на ИЗП с 0,19% спрямо предходната 2019 година – от 5 037 470 ha до 5 047 252 ha.

Относителният дял на ИЗП В България, след присъединяването на страната към Европейската общност бележи увеличение, като за периода 2007 – 2020 е в границите на около 1 %, спрямо общата площ. Изменението спрямо първата година от членството в ЕС е от -0,1 до +0,1. Трябва да отбележим, че намалението на ИЗП след 2012 г. за анализирания период непрекъснато бележи тенденция към намаляване относителните разлики спрямо 2007 г. , като изменението е едва 0.6 % (табл. 1).

Таблица 1. Използвана земеделска площ (ИЗП) по години за периода 2007 – 2020 г.

Години	***Площ (ha)***	***% от площта на страната***	***Изменение спрямо 2007 г.***
2020	5 047 252	45.5	-0,6
2019	5 037 470	45.4	-0,7
2018	5 030 276	45.3	-0,8
2017	5 029 529	45.3	-0,8
2016	5 021 412	45.2	-0,9
2015	5 011 494	45.1	-1,0
2014	4 976 815	44.8	-1,3
2013	4 995 111	45.0	-1,1
2012	5 122 983	**46.2**	+0,1
2011	5 087 948	45.8	-0,3
2010	5 051 866	45.5	-0,6
2009	5 029 585	45.3	- 0,8
2008	5 100 825	46.0	- 0,1
2007	5 116 220	**46.1**	**St**

Източник: авторова таблица по данни от Аграрни доклади, МЗХГ

Тенденцията при **обработваемата земя** (площите, които се включват в сеитбообръщение, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжериите) в България е към сравнително устойчиво нарастване. През 2020 г. обработваемата земя заема площ от 3 477 514 ha, което е 68.9% от ИЗП на страната и 32.5% от общата площ на страната. Увеличението на обработваемата земя, спрямо първата година от изследвания период (2007 г.) е 13.7%, а спрямо предходната 2019 г. е 0,46%. През останалите години делът на обработваемата земя се е увеличил в границите от 59.8% до 69.7% от ИЗП на страната, като през 2014 г. и 2015 г. година увеличението е най-голямото за анализирания период (табл. 2).

Таблица 2. Обработваема земя по години за периода 2007 – 2020 г.

Години	***Площ (ha)***	***% от ИЗП***	***Изменение спрямо 2007 г.***
2020	3 477 514	**68.9**	+9,1
2019	3 461 615	68.7	+8,9
2018	3 463 370	**68.9**	+9,1
2017	3 473 825	69.1	+9,3
2016	3 480 991	69.3	+9,5
2015	3 493 688	**69.7**	+9,9
2014	3 469 388	**69.7**	+9,9
2013	3 462 117	69.3	+9,5
2012	3 294 685	64.3	+4,5
2011	3 227 237	63.4	+3,6
2010	3 162 526	62.6	+2,8
2009	3 122 516	62.1	+2,3
2008	3 060 543	60.0	+0,2
2007	3 057 740	**59.8**	**St**

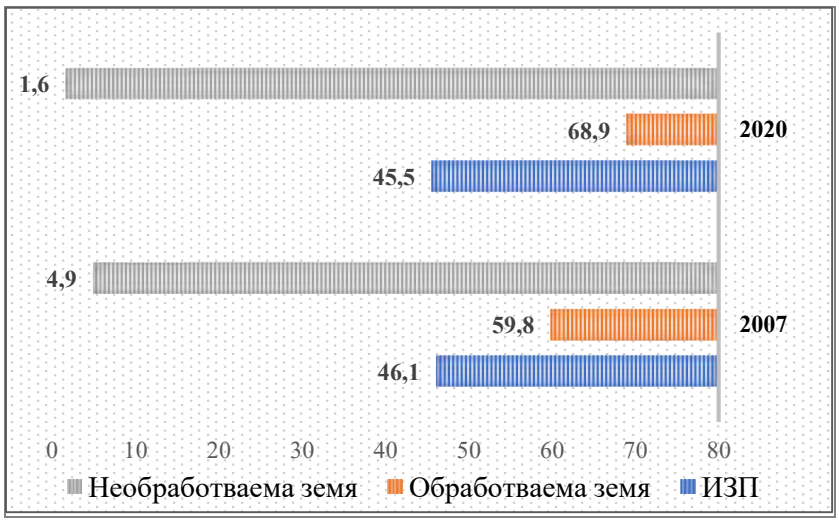
Анализът на данните относно площите от **необработваема земя**[3] по години (за периода 2007 – 2020 г.) показват обратно на обработваемите земи силно изразена тенденция към намаляване, и особено след 2014 г. като това продължава и през последните години (2015 г. – 2020 г.). За 2020 г. намалението е 2,59% спрямо предходната от проучвания период година (табл. 3).

На следващата фигура е представено изменението на ИЗП, ОЗ и НЗ, като съпоставка между първата и текущата година от членството на Р България в ЕС (фиг. 3). От представените данни е видно, че тенденцията за намаляване относителния дял при ИЗП и НЗ е значително по-силно изразена за втория показател (4.9-1.6%). Изменението в нарастването на площите на ОЗ през 2020 г. спрямо 2007 г. е +9,1.

[3] Необработваемите земи (изоставени трайни насаждения и обработваема земя) представляват неизползвани за земеделско производство земи (повече от 5 години), като експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства.

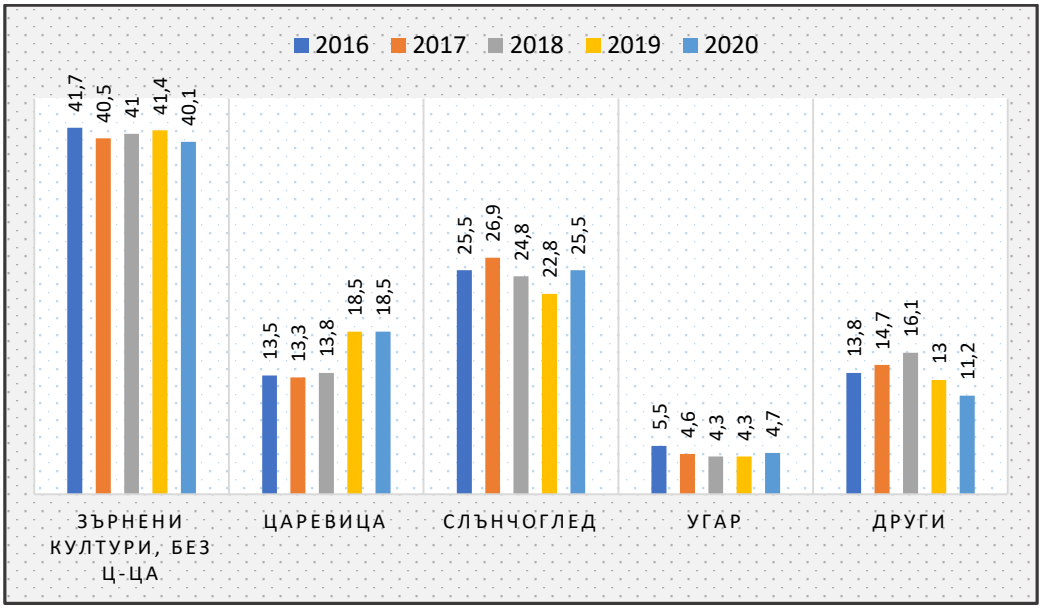
Таблица 3. Необработваема земя по години за периода 2007 – 2020 г.

Години	*Площ (ha)*	*% от ИЗП*	*Изменение спрямо 2007 г.*
2020	180 651	**1.6**	**-3.3**
2019	185 455	**1.7**	**-3.2**
2018	195 918	**1,8**	**-3.1**
2017	194 873	**1.8**	**-3.1**
2016	193 228	**1.7**	**-3.2**
2015	191 258	**1.7**	**-3.2**
2014	216 125	4.2	-0.7
2013	263 698	2.4	-2.5
2012	358 239	3.2	-1.7
2011	398 624	3.6	-1.3
2010	441 025	4.0	-0.9
2009	460 528	4.1	-0.8
2008	547 381	4,9	+0.0
2007	550 116	**4,9**	**St**

Фигура. 3. Изменение на ИЗП, ОЗ и НЗ през 2020 г. в сравнение с базисната 2007 г. (авторова фигура)

Интерес представлява разпределението на най-често отглежданите култури в съвременните сеитбообращения. За тази цел проследихме **относителния дял на културите към обработваемата земя** (фиг. 4). От анализираните данни е налице превес в относителния дял на зърнените култури (без царевица), спрямо всички останали. При царевицата, като предпочитана за отглеждане култура тенденцията е към нарастване на площите, като дял от обработваемите земи. Докато площите заети със слънчоглед са сравнително постоянни в процентно изражение. Прави впечатление, че останалите „други“ култури намаляват, което показва нежеланието на голяма част от земеделските стопани да диверсифицират използваните площи, като съставят и прилагат на практика научнообосновани сеитбообращения.

Фигура. 4. Изменение в относителния дял на културите към обработваемата земя за периода 2016 – 2020 г.
Източник: авторова фигура по данни на БАНСИК

Вместо **заключение** ще обобщим, че развитието на агросектора в условията на трансформираща се към устойчивост икономика е възможност, която може да се осъществи единствено при ефективно управление на поземления ресурс, като важно условие за икономически просперитет на всяка фирмена единица свързана със собственост на земеделски активи.

На този етап България е държавата с най-голяма концентрация на земеделска земя в малко на брой фирми и същевременно тя е и държавата с най-раздробена собственост на земята в сравнение с останалите страни, членки на ЕС. Въвеждането на неефективни сеитбообращения, свързани с отглеждане на 4-5 зърнени и маслодайни култури не са ключ към успеха на съвременните предприемачи в сектора за прилагане на иновативни технологии и за изграждане на мултифункционално земеделие.

Необходимо е стимулиране на едрите и успешни фермери да осъществяват по-ниско интензивни и трудоемки производства (зеленчукопроизводство, овощарство, овцевъдство и др.) или да създават нов тип сътрудничества с по-малките земеделски стопанства – особен тип клъстери по примера на водещи държави.

Необходимо е нарастване ролята на държавата при осъществяването на националната аграрна политика и ефективността на инструментите за въздействие върху селското стопанство. Това би могло да се постигне при провеждане на целенасочена и последователна държавна политика за осигуряване благоприятна външна среда за развитие на сектора, чрез анализиране негативните флуктуации и оптимизиране на инструментите за публични въздействия.

Използвани източници

Линкова, М. (2019). Институционални императиви и флуктуации в развитието на агробизнеса. *Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство* (стр. 478-485). Свищов: АИ „Ценов“.

Ненова, Р. (2019). Предложение на иновации в селското стопанство от четвърто поколение. *Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство* (стр. 76-81). Свищов: АИ „Ценов“.

Николова, М. (2013). Състояние и предизвикателства пред българското земеделие след присъединяване към ЕС. *Сборник научни трудове, том 52, серия 5.1* (стр. 209-214). Русе: РУ - „Ангел Кънчев“.

Николова, М., М. Линкова, Р. Ненова и др. (2018). Възможности и модели за функциониране на регионални фермерски пазари. *Алманах научни изследвания*, стр. 157-184.

Николова, М., М. Линкова. (2020). Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство. *Народностопански архив, (1)*, стр. 15-28.

Павлов, П. (2017). Предприемачество в алтернативния туризъм. *Сборник доклади „Потенциал за развитие на фермерските пазари в България“, 06.10.2017 г.* (стр. 180-185). Свищов: АИ „Ценов“.

Pavlov, P. (2018). On entrepreneurship in the tourism business. *// Development of the Bugarian and Eruropean economies - challenges and opportunities: Collective Scientific Book of Faculty of Economics* (стр. 188-191, vol. 1). Veliko Tarnovo: University of Veliko Tarnovo.

https://www.mzh.government.bg/bg/

https://nsi.bg/bg

https://infostat.nsi.bg